

Tartalom

Szerénység és megbízhatóság – a lelki felemelkedés feltételei 2

Hogyan kerül Mózes a szombat reggeli imába?

Az Örökkévaló gyűlölői – Izrael gyűlölői? 4

Vajon létezik „vallásos antiszemita”?

Megváltozik a világ? 7

Remény a prófétai heti olvasmányból



Köszöntő

Kedves Olvasó,

A múlt héten távozott el közülünk Gerson Edelstein rabbi, a ponyevicsi jesiva vezetője [*ros jesivá*], a nemzedék legnagyobb rabbijaként számon tartott Tóratudós [*gádol hádor*]. Éppen 100 éves volt, és valamivel több mint egy éve, Cháim Kanievszki rabbi távozása óta számították őt a zsidó világ szellemi vezetőjének.

Különleges személyiség volt, akihez személyes kapcsolat fűzte jelen sorok íróját, több szálon is, annak ellenére, hogy sohasem találkoztam vele.

Minden héten tanítást rendezett saját otthonában. A tanítványai hétről-hétre leírták a szavait, héberül és angolul a világ minden

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az *orti.hu* célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjomin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 130 példányban.

Kapcsolat, feliratkozás, jó tanácsok vagy önkéntes segítség felajánlása:
ortimagazin@gmail.com.

részén terjesztették azt. Még a cím is beszédes volt, sokat elárult szerzőjéről: *Dárké Chizuk* – az erősítés útjai.

Ez volt az ő célja: hogy erősítse, szeretettel biztassa és bátorítsa az embereket. Annak ellenére, hogy a világ egyik legmagasabb színvonalú oktatási intézményének a nagytudású vezetője volt, szinte sosem hallhattuk őt a nagy tudásával kérkedni. A célja az volt, hogy másokat erősítsen.

Ezt kapta örökségbe mesterétől, az egykori Élijáhu Eliezer Dessler rabbitól (1892-1953), akit gyakran idézett. Szinte minden héten arra bátorította a hallgatókat, hogy tegyék a saját életüket édesebbé, érdekesebbé, a *muszár [zsidó etikai irodalom]* könyveinek állandó tanulmányozásával. Élő emberekről mesélt történeteket, hogy hogyan változtatta meg az életüket a Tóra, hogy ezáltal másokat is a követésükre buzdítson.

Amikor befejeztem rabbinikus tanulmányaimat, felmerült a kérdés, hogy szabad-e ortodox rabbiként neológ zsinagógában szolgálnom? Noha a világ más tájain volt ilyen gyakorlat, a mai Magyarországon ez a fordulat kifejezetten nagy újítást jelentett. A kérdést egyik rabbi a másiknak delegálta, egyre feljebb, míg végül Edelman rabbihoz jutott el, aki ismét bátorító választ adott. Ennek nyomán, az ő döntése által kerültem a Bét Jehuda közösségbe.

Nagy örömmre szolgál, hogy az utóbbi nagyjából 3 hónap alatt számos jó dolog történt a közösségünkben. A péntek esti imák előtt 30 percet tanulunk, csütörtökön este 6 órától hébertanfolyam indult el, kifejezetten a Tóra megértésének a céljából. Ezenkívül Zoomon is rendszeresen találkozunk, hetente háromszor 10 percig. A tanulásokat élőben és felvételtől egyaránt számos érdeklődő követi.

Kívánom mindannyiunknak a Teremtő áldását és segítségét a további izgalmas lehetőségek teljeskörű kihasználásához!

Szántó-Várnagy Binjomin

HETISZAKASZ

Szerénység és megbízhatóság – a lelki felemelkedés feltételei

Különleges betekintést fedezhetünk fel aktuális hetiszakaszunk végén Mózes személységébe, és abba is, hogy hogyan nyerjünk tőle inspirációt a magunk számára.

„Örvendezett Mózes az ajándékba kapott részének, hogy megbízható szolgának nevezted Őt” (Szombat reggeli Ámidá)

Talán ez az egyik legrejtélyesebb, legfeltűnőbb ima, amit minden szombat reggel elmondunk. Pontosán miért is kell szombat reggel mondanunk? És mi a jelentősége annak, hogy Mózes a Teremtő megbízható szolgának nevezte?

Az, hogy Mózes szerény, hűséges, megbízható, a mostani hetiszakaszban annak kapcsán derült ki, hogy kritizálták.

„*És beszélt Mirjám és Áháron Mózesről, a kusita asszony ügyében, akit elvett [...] És azt mondták: vajon csak Mózesrel beszél az Örökkévaló? Nemde velünk is beszél!*” (Mózes 4., 12:1-2)

Már ez önmagában is figyelemreméltó: Mózes legnagyobb dicséretéről pont akkor olvashatunk, amikor a legkevésbé számíthatunk rá. Ebből megtanulhatjuk, hogy hogyan értékeljük azt, ha minket ér kritika: lehetséges, hogy a Mindenható fel akar minket emelni ezáltal.

Először azt tudjuk meg Mózesről, hogy „*nagyon szerény, szerényebb minden embernél, aki a föld színén volt*” (12:3). Utána pedig azt, hogy „*szolgám, Mózes egész házamban hűséges, megbízható*” (12:7). Ez az oka annak, hogy

„*szájról szájra beszélek veled, és láthat, nem pedig rejtvényekben – az Örökkévaló képébe pillanthat.*” (12:8)

Ez a híres különbség Mózes próféciaja és minden más próféta próféciaja között, melyről a Tóra legutolsó mondataiban olvashatunk: „*Nem támadt olyan próféta többé Izraelben, mint Mózes, akit ismert az Örökkévaló színről színre*” (Mózes 5., 34:10).

A létező legtisztább prófécia

Mózes tehát egyrészt megbízható, másrészt szerény.

Úgy látszik, hogy Mózes pontosan azért megbízható, mert szerény.

Ha ugyanis nem lenne szerény, akkor az Örökkévaló nem tudná *rábízni* azokat a titkokat, azokat a prófeciákat, amiket csak Mózesre lehetett rábízni. Egy olyan ember, aki nem eléggé szerény, nem is eléggé meg-

bízható, hiszen várhatóan vissza fog élni a rábízott különleges tudással.

Szükségünk volt egy Mózesre, aki alkalmas arra, hogy a Tórát elhozza nekünk az Örökkévalótól.

Mózes nagysága abban állt, hogy saját magát képes volt mintegy „*áttetszővé*” tenni. Hiszen nekünk, a zsidó népnek, a Tórát „*torzítatlanul*” kellett megkapnunk, annak eredeti valójában, azért, hogy azt tovább tudjuk tanulmányozni, értelmezni.

Noha általában nem rossz az, ha a tanító képes arra, hogy a saját személyiségét valamennyire belevigye a tanításába, mert ezzel érdekessé tudja tenni a hallgatóság számára a témát. A Tóra első átadásakor azonban ez a modell nem működött volna, mert megváltoztatta volna az isteni, tiszta és tökéletes tanítást.

Talán ezért fogalmazzák meg a talmudi bölcsek Mózes prófeciájának különlegességét úgy, hogy míg más próféták „*homályos lencsén*” keresztül szemlélték a prófeciát, addig Mózes „*világító lencsén*” keresztül látta (*Jevámot 49b*).

Szombati nyugalom – a saját „kis prófeciánk”

Mi várhatóan nem fogunk olyan tisztaságú prófeciát kapni, mint Mózes. Sőt, a próféták korának vége óta egyáltalán nem is kapunk már prófeciát. Van azonban a prófeciának egy kisebb mértéke (*ruách hákodes*, szent szellem, vagyis isteni inspiráció / megvilágosodás), mely mind a mai napig megszereshető bárki számára.

Erre pedig pontosan ugyanezek a szabályok vonatkoznak. Ezért fontos megértenünk azt, hogy Mózes hogyan érdemelte ki az ő ma-

gas szintű próféciáját, mert a mi egyszerűbb szintünkön is

ettől függ, hogy mennyire leszünk képek közel kerülni a Teremtőhöz.

A szellemi felemelkedés, a Teremtőhöz való közelebb kerülés az egyetlen létező jó, melyhez képest minden más élvezet a világon csupán illúzió. A Teremtő dönti el, hogy mennyire enged minket közel magához és mennyit mutat meg magából.

Mózes úgy érdemelte ki ennek maximális mértékét, hogy szerény volt. A Teremtő 100%-ig megbízhatott abban, hogy nem fog visszaélni a bizalmával, és nem fogja a megszerzett tudást és hatalmat rossz vagy önös célra használni.

Mindez a cselekedetek szintjén. A cselekedetek azonban lelki motivációból erednek. Az ennek megfelelő lelki motiváció pedig a szerénység (illetve annak ellenkezője).

A szerény ember „rendben van” önmagával, nem igényli, hogy a maga számára a megszerzett tudás, képesség valamiféle kézzelfogható hasznot hozzon.

Az ilyen emberben a Teremtő „megbízhat” – akárcsak Mózesben.

Ez az oka annak, hogy szombat reggel megemlékezünk Mózes „megbízhatóságáról”. Mózes örült, hogy elérte ezt a szintet, mert ennek érdemében közel kerülhetett a Teremtőhöz.

Szombat reggel mi is abban reménykedünk, hogy elszakadva a külvilág zavaró, befolyásoló és sokszor csábító körülményeitől, közelebb kerülhetünk ehhez a szinthez – és a Teremtőhöz. A szombat nyugalmaiban van a legtöbb esélyünk erre, és ehhez hívjuk segítségül Mózes inspiráló, sikeres példáját.

HETISZAKASZ / KÖZÖSSÉG

Az Örökkévaló gyűlölői – Izrael gyűlölői?

„És amikor elindult a frigyláda, ezt mondta Mózes: Kelj fel, Örökkévaló, szaladjanak széjjel ellenségeid, és meneküljenek el gyűlölőid előled!” (Mózes 4., 10:35)

Látszólag hihetetlen: vajon ki lehet az, aki az Örökkévalót gyűlöl? Azt még értjük, hogy valaki nem hisz Benne, nem érdeklődik Iránta, nem foglalkozik Vele, hanem csak a saját életét éli, és beéri egy kicsiny világgal, ameddig a szeme ellát, mert így szokta meg.

De az hogyan lehetséges, hogy valaki hisz a Teremtőben, ismeri jóságát és nagyságát, nagy szeretetét és figyelmét teremtményei felé, és mégis gyűlöl?

Ez a kérdés Bölcsőinket is érdekelte, és a következő zsoltár alapján találtak rá választ:

„Örökkévaló, ne hallgass, ne légy néma, és ne maradj csendben, Ó, Mindenható, mert íme, ellenségeid halmozódnak, és gyűlölőid felütötték fejüket. Néped ellen terveznek táncot, és rejtett [igazaid] ellen szerveznek megbeszélést.” (Zsoltárok 83:2-4)

Először az Örökkévaló ellenségeiről beszél, aztán pedig arról, hogy választott népe, a zsidók ellen szervezkednek, tartanak konferenciát, egyfajta „brainstormingot”.

Mindebből azt a következtetést vonják le Bölcséink, hogy aki a zsidó népet gyűlöli, az valójában az Örökkévalót gyűlöli¹.

Ami látszólag még hihetlenebb, hiszen vannak olyan antiszemiták, akik ateisták, egyáltalán nem is hisznek a Teremtőben. Akkor hogyan gyűlölhetik?

Ahhoz, hogy a választ megértsük, fontos, hogy tisztázzunk, egy még fontosabb alapvetést: **ki vagyok én?** Nem az vagyok, ahogyan kinézek, és nem az, amit dolgozom. Nem az vagyok, amennyi pénzt keresek, és statisztikailag igen jó esélyeim vannak arra, hogy az sem vagyok, aminek mások látnak. Mivelhogy az emberek belső világát, összetett lelkét nem feltétlenül látja a külvilág felületes szemlélete. Akkor mégis, ki vagyok én?

Én az vagyok, amit én akarok. Én az akaratom vagyok. Amit az életben el akarok érnei. Nem az az akarat, ami múlandó, ami ötlet-szerű, nem a hirtelen fellángolások, és nem is a rossz tulajdonságokból fakadó akarat. Például ha lusta vagyok, akkor nem akarom levinni a szemetet. Vagy ha haragos, vagy gőgös, akkor azt akarom, hogy csak rám figyeljenek. Ezek mind nem én vagyok.

Az igazi én az vagyok, amit végeredményben akarok. Az életem célja, feladata, „projektje”. Ez az, amivel végeredményben hajlandó vagyok azonosítani saját magamat.

Eszerint azt is megérthetjük, hogy kicsoda az Örökkévaló. Mi az Ő célja. Tórájában világosan leírta:

„És most, ha hallgattok hangomra, és őrzi-tek szövetségemet, akkor ti lesztek nekem a választottaim, minden nép közül, noha az

egész világ az enyém. És ti lesztek nekem papok királysága, szent nép.” (Mózes 2., 19:5-6)

Ez az egész terve a világgal, hogy a Tóráját tartsák, tanulmányozzák, és felemelkedhesenek általa. Eredetileg az egész világnak, minden embernek szánta, Ádám, az első ember idején. De miután vétkezett, leesett a kezdeti magas szintjéről, és a Tóra leírja, hogy egészen Ábrahámig kellett várni, aki újra vágyott arra, hogy visszakerülhessen oda, arra a szintre, amit az Örökkévaló az embernek szánt.

Utána az Örökkévaló megígérte Ábrahámnak, hogy nem lesz egyedül, hanem egy egész nagy nép atyjává válik, akik az Ő akaratát fogják teljesíteni, az Ő tervét, azaz megcsinálni azt, amit az Örökkévaló a világgal el akart érnei. Az Ő „élet-projektjét”.

Ezért, ha valaki gyűlöli a zsidókat, akik a Tóráat tartják, azok úgy gyűlölik az Örökkévalót, hogy talán nem is tudnak róla. Mégis, nekünk, akik ezt értjük, világos, hogy Őt gyűlölik. Honnan tudjuk ezt? Onnan, hogy **ha lenne lehetőségük találkozni, és 5 percet beszélgetni a Teremtővel, és megértenék, hogy Ő valóban a zsidókat választotta**, és a Tóra betartását szeretné, akkor nem tudnának azonosulni ezzel a céllal. Akkor valóban gyűlölnék.

Addig is pedig mondhatja magának egy ilyen antiszemita, hogy Ő valójában szereti az Örökkévalót, mert szerinte Ő nem is ilyen, és nem is ezt akarja, hanem azt, hogy minden ember boldog legyen ezen a világon, sok pénze, nagy vagyona, és jó élete legyen, mulasson éjjel-nappal, és nem törődik a zsidókkal, ezért szereti Őt.

¹ Lásd Rási, Mózes 4., 10:35, Szifri Bámidbár 84:4 nevében.

De mi tudjuk, hogy ezzel csak saját magát áltatja, mert az Örökkévaló már sok-sok évszázaddal az ő születése előtt világosan és egyértelműen elmondta a véleményét erről a kérdéstről, csak ő akarja ezt figyelmen kívül hagyni, és mindenféle mondvacsinált magyarázatokkal félretolni.

Most már értjük, hogy az Örökkévaló célja, „élet-feladata”, nagy terve, vágya és akarata az, hogy a zsidó nép tartsa a Tórát, és ennek eredményeként lelkiükben növekedhessen, egészen az első ember bűn előtti szintjéig (ld. Derech Hásém 2:4:2). Ami nem más, mint az Ő nagy terve, amit még a világ teremtése előtt leírt, ahogyan Salamon király írja a Tóra nevében:

„Az Örökkévaló szerzett engem, útjának elején, még az alkotásai előtt, régtől. Öröktől fogva lettem felavatva, kezdettől, a föld kezdetétől. Amikor még a mélységek nem voltak, akkor formált meg, amikor még nem voltak források, bővízüek.” (Példabeszédek 8:22-24)

Ez az a fejezet, aminek alapján a Zohár² azt tanítja:

„Az Örökkévaló belenézett a Tórába, és megteremtette a világot.” (Terumá 161a)

Mindebből azt tanuljuk, hogy aki az Örökkévalót gyűlöli, az a zsidó népet gyűlöli. Nemcsak azok, akik ténylegesen, fizikailag is ártani vágnak a zsidóknak, hanem még azok is, akiknek csak egyfajta rossz, kellemtelen érzése van, amikor zsidókat hall vagy lát. **Akit nem az öröm érzése fog el**

akkor, ha egy másik ember jót cselekszik, teljesíteni akarja az Örökkévaló akaratát, szolgálni Őt. Így tud kifejeződni az, ahogyan az ember gyűlöli a Teremtőjét. Nem tud azonosulni a céljával, és nem vágyik arra, hogy az Ő akarta teljesüljön.

És persze fordítva: ha szeretni akarjuk az Örökkévalót, akkor meg kell tanítanunk saját magunkat ennek az ellenkezőjére. Valahányszor arról hallunk, hogy a választott nép Őt szolgálja, az Ő Tóráját tanulmányozza, Hozzá imádkozik, az Ő ünnepeit tartja, örülnünk kell.

Ha valaki nem zsidó, de örül annak, ha a zsidók sikeresek a Teremtő szolgálatában, az máris jó úton van affelé, hogy róla szóljon a következő törvény:

„Mindenki, aki magára veszi Noách fiainak hét törvényét, és odafigyel rájuk, hogy be-tartsa őket, íme, az a világ népeinek jámborai közül való, és része van az eljövendő világban.” (Rámbám, Királyok törvényei 8:11)

Mennyivel igaz inkább ez a zsidókra, mennyire fontos, hogy mi örüljünk, valahányszor olyan testvéreinkről hallunk, akik a Teremtő akaratát cselekszik, az Ő Tóráját tanulják és az Ő micváit teljesítik!

2 Én azon szoktam csodálkozni, hogy ezt a mondást főleg a Zohár nevében szokták idézni, holott szinte szóról-szóra megtalálható Salamon király Példabeszédeiben, a Bibliában, amit zsidók és keresztények egyaránt elfogadnak szent iratként, és a Zohár magyarázata egyáltalán nem tesz hozzá a szöveghez olyan jelentős újdonságot, változtatást, ami ne lenne benne az eredetiben. Sőt, ha megnézzük a Példabeszédek könyvéből idézett fejezetet eredetiben, azt látjuk, hogy sokkal részletesebb, és a Zohárból idézett mondás csak egy rövid, kivonatolt összefoglalás, mintegy címadás. Sok okunk nincsen tehát eszerint kabbalisztikus, misztikus, vagy vitatott tanításként idézni, hogy a Tóra a Teremtés tervrajza, feltéve, hogy a Bibliát szent iratként fogadjuk el, ez egy egyszerű tény.

És mennyire fontos, hogy igyekezzünk kerülni a negatív beszédet, a *láson hárá*t, amivel lekicsinyeljük mások jócselekedeteit, vagy csökkentjük az értéküket. Most ugyanis megértettük, hogy ha – I-ten óvjon

– ilyesmit teszünk, azzal egy lapra soroljuk saját magunkat a zsidó nép gyűlölőivel, az Örökkévaló gyűlölőivel.

2018. szeptember 14.

HÁFTÁRÁ

Megváltozik a világ?

„*Nem hadsereggel, és nem is erővel, hanem a szellememmel, így szól a Seregek Ura.*”
(Zechária 4:6)

Hihetetlennek tűnt, hogy a kicsiny zsidó nép hogyan térhet vissza földjére a babilóniai uralom alól. Babilónia számított akkoriban az egyik legnagyobb hatalomnak – hogyan is lehet a kettő erejét összemérni?

Válaszként a próféta egy menórát látott, két oldalán egy-egy olajfával. A menóra a Szentély egyik központi szimbóluma, amiben 7 olajlámpás fénye égett.

A menóra mellett megjelenő két olajfa jelentése: nem kell aggódni, ha a kevés az olaj, a láng mégsem fog elaludni, mert a két fa ott van mellette, abból lehet pótolni az olajat. Minden, amire szükség van, arról a Teremtő gondviselése gondoskodik.

Akik Babilóniában éltek, aggódhattak amiatt, hogy hogyan fognak visszatérni? Kilátástalannak érezhettek a helyzetüket a nagyhatalommal szemben. Őket biztosította az Örökkévaló a menóra szimbólumával: ha ti az én fényemet sugározzátok a világ felé,

akkor én magam fogok gondoskodni arról, hogy sose aludjon ki a láng.

Így is történt: a legyőzhetetlennek hitt Babilóniát végül a perzsa uralkodók megdöntötték, és hamarosan az új király hazaküldte a zsidókat földjükre.

Ez a prófécia az, amit a mostani hetiszakaszhoz kapcsolódó olvasmányként jelöltek ki Bölcsseink, mivel a Tórából éppen a menóra meggyújtásáról olvasunk. De miért gondolták azt, hogy minden nemzedékben van aktualitása?

Az üzenet örök: sose abból induljunk ki, ami a mostani helyzet. Hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy mindig is az volt, ami most van, és mindig is az lesz.

Vegyük észre, hogy mi történik körülöttünk a világban, és ha nem vagyunk megelégedve vele, akkor mondjunk imát, hogy változzon meg.

Az Örökkévalónak van hatalma arra, hogy mindent megváltoztasson.

2017. június 10.